

การสร้างความเป็นจริงทางสังคม
เกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่
ในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล

นายวิทยา พานิชล้อเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
คณะมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-675-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

20 ก.พ. 2546

๕ 1๑4๓1737

THE SOCIAL CONSTRUCTION OF REALITY
CONCERNING LOVE RELATIONSHIP PATTERNS
IN POSTMODERN SOCIETY OF THAI POPULAR MUSIC VIDEO

Mr.Vithaya Panichlocharoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

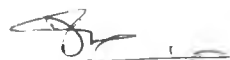
Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-346-675-4

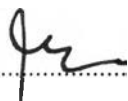
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์
เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากล
โดย นายวิทยา พานิชล้อเจริญ
ภาควิชา สื่อสารมวลชน
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. กิตติ ก้นภัย

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณะบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.กิตติ ก้นภัย)

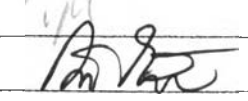
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เมตตา วิวัฒนานุกูล)

วิทยา พานิชล้อเจริญ : การสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล. (THE SOCIAL CONSTRUCTION OF REALITY CONCERNING LOVE RELATIONSHIP PATTERNS IN POSTMODERN SOCIETY OF THAI POPULAR MUSIC VIDEO)
อ. ที่ปรึกษา: ดร.กิตติ กันภัย, 209 หน้า. ISBN 974-346-675-4.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล และศึกษากระบวนการสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ผ่านมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคม ภาวะยุคหลังสมัยใหม่ ความแปลกแยกของมนุษย์ ความรักในฐานะที่เป็นสินค้า สัญญะศึกษาและแนวคิดเกี่ยวกับมิวสิควิดีโอ

ผลการวิจัยพบว่า มีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิควิดีโอเป็นจำนวนทั้งสิ้น 4 รูปแบบ คือ รูปแบบความสัมพันธ์แบบไม่จริง แบบปฏิเสธ แบบว่าเหว่และแบบแลกเปลี่ยน สำหรับกระบวนการสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักโดยมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล พบว่า ได้มีการสร้างความเป็นจริงผ่านองค์ประกอบของมิวสิควิดีโอ 7 ประการ ดังนี้ 1)แก่นเรื่อง ได้มีการสอดแทรกรูปแบบความสัมพันธ์ทั้ง 4 ลงไปในแก่นเรื่องของมิวสิควิดีโอ โดยพบรูปแบบความสัมพันธ์แบบว่าเหว่มากที่สุด 2)โครงเรื่อง แบบแผนโครงเรื่องมิวสิควิดีโอส่วนใหญ่นำเสนอความเป็นจริงว่า ความรักจะจบลงด้วยความไม่สมหวัง และยังพบด้วยว่า โครงเรื่องมิวสิควิดีโอจะดำเนินเรื่องภายใต้ความขัดแย้งของแนวคิดเบื้องหลัง 3 ประการคือ ความขัดแย้งเชิงศีลธรรม ความขัดแย้งเชิงสถานะและความขัดแย้งเชิงทัศนคติเกี่ยวกับความรัก 3)อายุของตัวละคร อายุของตัวละครของ มิวสิควิดีโอได้นำเสนอความเป็นจริงว่า ชายและหญิงส่วนใหญ่จะเริ่มมีความสัมพันธ์เชิงความรักในช่วงวัย 11-15 ปี แต่เพศหญิงจะมีช่วงวัยเกี่ยวข้องกับความรักที่สั้นกว่าด้วยช่วงวัย 26-30 ปี 4)อาชีพของตัวละคร ภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับอาชีพ พบว่าเป็นตัวละครที่ไม่ปรากฏอาชีพมากที่สุด ซึ่งแสดงความเป็นจริงว่า อาชีพไม่ได้เป็นอุปสรรคในความรัก 5)สถานภาพและบทบาทของตัวละคร เพศชายเป็นผู้ถูกกระทำให้เกิดทุกข์จากความรักมากกว่า โดยทั้งเพศชายและหญิงต่างไม่พยายามทำให้ความรักพบความสุข ซึ่งสร้างภาพความเป็นจริงว่า ความรักเป็นเรื่องของความทุกข์มากกว่า 6)ฉากภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับความรักส่วนใหญ่จะปรากฏในฉากสาธารณะมากกว่า ซึ่งแสดงภาพความเป็นจริงว่า มีการแสดงออกถึงความสัมพันธ์เชิงความรักในพื้นที่สาธารณะมากกว่า 7)การแสดงออกของตัวละคร ชายหญิงในมิวสิควิดีโอมีการสัมผัสร่างกายมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะมักแสดงออกในพื้นที่สาธารณะมากกว่า มีเพียงการแสดงออกในระดับการมีเพศสัมพันธ์เท่านั้น ที่ยังคงปรากฏในพื้นที่ส่วนบุคคล

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

4185298028 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: SOCIAL CONSTRUCTION OF REALITY / POSTMODERN / LOVE RELATIONSHIP / MUSIC VIDEO

VITHAYA PANICHLOCHAROEN: THE SOCIAL CONSTRUCTION OF REALITY CONCERNING LOVE RELATIONSHIP PATTERNS IN POSTMODERN SOCIETY OF THAI POPULAR MUSIC VIDEO. THESIS ADVISOR: KITTI GUNPAI, Ph.D., 209 pp. ISBN 974-346-675-4.

The following research aimed at studying how Thai pop music video portrayed the pattern of love relationship as well as the social construction of reality process in postmodern society. Employing the qualitative research method, the researcher also utilized the concepts of social construction of reality theory, postmodern condition, human alienation, love as a commodity, music video concept and semiology as a conceptual framework for data analysis.

The results revealed that there were four patterns of love relationship in postmodern society of Thai popular music video: pseudo pattern, reject pattern, isolate pattern and exchange pattern. With regard to the social construction of reality process in Thai popular music video, the finding could be categorized from seven elements of music video: 1) theme, in which isolate pattern was most district among the four patterns found ; 2) plot, most of which showed that stories were not always with happy endings and which consisted of three conflicting concepts, ie. morality, status and attitude toward love ; 3) characters' ages, which represented the love relationship of teenagers of 11-15 years, and which showed that, when comparing to men, women seemed to be engaged in love relationship in a shorter period, at the age of 26-30 at most ; 4) characters' careers, most of which were not identified, resulting in the fact that career was not a barrier to love ; 5) character role and status, which show that males were more passive than females regarding misery, while both were a little active regarding happiness, and this illustrated that love tended to bring misery ; 6) scene, which presented close relationship more in public than in private spheres ; 7) expression of characters, in which, excluding sexual intercourse, there was higher frequency of physical touch occurring more in public than in private spheres.

Department Mass Comunication

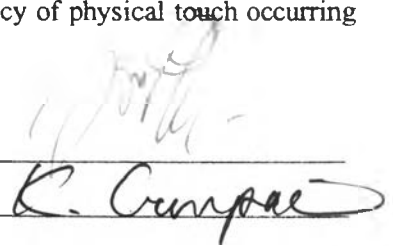
Field of study Mass communication

Academic year 2000

Student's signature _____

Advisor's signature _____

Co-advisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่มีโอกาสสำเร็จลุล่วงได้เลย หากมิใช่บุคคลสำคัญที่สุดในชีวิตของผู้วิจัย สองท่าน คือ “บิดา” ผู้ประสวงค์และปรารถนาให้ผู้วิจัยเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาก่อนที่ท่านจะจากไปจนไม่มีโอกาสได้เห็นความสำเร็จครั้งนี้ และ “มารดา” ที่เมตตาสนับสนุนผู้วิจัยด้วยความเข้าใจและอดทนมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทั้งท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้

• วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีของคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ อันประกอบไปด้วย อ.ดร.กิตติ กันภัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาให้คำปรึกษาและกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยมีความอดุสาหะที่ทำการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงลงไปได้ รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและให้ข้อคิดต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและต่อชีวิตส่วนตัวของผู้วิจัยไม่ว่าจะ โดยทางตรงและทางอ้อม รวมทั้ง รศ.อ.เมตตา วิวัฒนานุกูล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาารับเป็นกรรมการสอบ รวมทั้งกรุณาให้คำชี้แนะที่เล็งเห็นถึงประโยชน์สูงสุดที่ผู้วิจัยจะได้รับเป็นหลัก ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลประเภทมิวสิควิดีโอจากบริษัทผู้ผลิตเทปเพลง ได้แก่ บริษัทแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทอาร์.เอส. โปร โมชัน จำกัด (1992) ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณรัชดาภรณ์ จันทร์เจริญ ผู้อำนวยการสายงานรายการ โทรทัศน์ บริษัทแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) ที่ให้ความอนุเคราะห์คัดลอกจนกรุณาให้ความช่วยเหลือในการคัดเลือกมิวสิควิดีโอเพลง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลที่ไม่ประสงค์ที่จะออกนามจากบริษัทอาร์.เอส. โปร โมชัน จำกัด (1992) ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องข้อมูลมิวสิควิดีโอเป็นอย่างดีเช่นกัน

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ ม.นเรนทร์ เกียรติยศเจริญ อาจารย์ผู้จุดประกายให้ศิษย์เห็นความสำคัญถึงการเรียนรู้ การเข้าใจตนเองและเข้าใจโลก และดร.สมสุข หินวิมาน มิตรผู้ให้คำแนะนำถึงวิธีการการใช้ชีวิตและการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาดังแต่ก้าวแรกที่ผู้วิจัยก้าวเข้ามาศึกษาและก้าวสุดท้ายที่ผู้วิจัยสำเร็จออกไป และวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จได้หากปราศจากสมาชิกในครอบครัวทุกคน ได้แก่ มนัส กาญจนา อาทิตยา พะเยย กิตติพงษ์ กอบพงษ์ และจุมพต ที่ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจอย่างอบอุ่นตลอดมา และขอขอบคุณมิตรภาพและความทรงจำที่ดีจากเพื่อนๆชาว MC.8 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “กอบแก้ว” “กาญจนา” และ “วรารักษ์” ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่องและทุกด้าน

ท้ายที่สุด หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณค่าทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้วิจัยขออุทิศเป็นเกียรติแต่บิดาผู้ล่วงลับ แต่หากมีข้อบกพร่องอันเนื่องมาจากประการใดผู้วิจัยขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉุ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. ปัญหาในการวิจัย.....	7
1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.4. ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น.....	8
1.5. ขอบเขตของงานวิจัย.....	8
1.6. คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	10
1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1. แนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคม.....	13
2.2. แนวคิดเรื่องภาวะหลังสมัยใหม่.....	16
2.3. แนวคิดเรื่องความแปลกแยกของมนุษย์.....	19
2.4. แนวคิดเรื่องความรักในฐานะที่เป็นสินค้า.....	22
2.5. แนวคิดเกี่ยวกับมิวสิกวิดีโอ.....	25
2.6. แนวคิดเรื่องสัญญาวิทยา.....	28
2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	34
3.1. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
3.2. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36
3.3. การตรวจสอบข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล.....	38
3.4. วิธีการนำเสนอผลการวิจัย.....	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	รูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิกวิดีโอ เพลงไทยสากล..... 39
	4.1. ผลการวิเคราะห์แก่นเรื่อง..... 40
	4.2. ผลการวิเคราะห์โครงเรื่อง..... 56
5	การสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรัก ผ่านมิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากล 61
	5.1.การสร้างความเป็นจริงผ่านแก่นเรื่องของมิวสิกวิดีโอ..... 61
	5.2.การสร้างความเป็นจริงผ่านโครงเรื่องของมิวสิกวิดีโอ..... 73
	5.3.การสร้างความเป็นจริงผ่านอายุของตัวละครในมิวสิกวิดีโอ..... 85
	5.4.การสร้างความเป็นจริงผ่านอาชีพของตัวละคร..... 89
	5.5.การสร้างความเป็นจริงผ่านสถานภาพและบทบาททางเพศของตัวละคร ในมิวสิกวิดีโอ.....92
	5.6.การสร้างความเป็นจริงผ่านฉากของมิวสิกวิดีโอ.....97
	5.7.การสร้างความเป็นจริงผ่านระดับการแสดงออกทางความรักของ ตัวละครในมิวสิกวิดีโอ..... 102
6	บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ..... 109
	รายการอ้างอิง..... 133
	ภาคผนวก..... 136
	ภาคผนวก ก..... 137
	ภาคผนวก ข..... 151
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 209

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ตารางจำแนกรายชื่อมิวสิกวิดีโอที่คัดเลือกมาทำการวิเคราะห์.....	35
2. ตารางแสดงกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่.....	40
3. ตารางแสดงความหมายนัยตรงของมิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากล.....	41
4. ตารางแสดงภาพรวมความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิกวิดีโอ.....	46
5. ตารางจำแนกความหมายนัยแฝงของมิวสิกวิดีโอที่นำเสนอแก่นความคิดเรื่องความรักแบบว่าเหว่.....	50
6. ตารางจำแนกความหมายนัยแฝงของมิวสิกวิดีโอที่นำเสนอแก่นความคิดเรื่องความรักแบบไม่จริง.....	52
7. ตารางจำแนกความหมายนัยแฝงของมิวสิกวิดีโอที่นำเสนอแก่นความคิดเรื่องความรักแบบปฏิเสธ.....	54
8. ตารางจำแนกความหมายนัยแฝงของมิวสิกวิดีโอที่นำเสนอแก่นความคิดเรื่องความรักแบบแลกเปลี่ยน.....	55
9. ตารางจำแนกภาพรวมโครงเรื่องของมิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากล.....	56
10. ตารางจำแนกการเปิดเรื่องของมิวสิกวิดีโอ.....	74
11. ตารางจำแนกการดำเนินเรื่องมิวสิกวิดีโอ.....	77
12. ตารางจำแนกการคลี่คลายเรื่องมิวสิกวิดีโอ.....	81
13. ตารางแสดงภาพรวมช่วงวัยของตัวละครชายหญิง.....	85
14. ตารางจำแนกภาพรวมอาชีพของตัวละคร.....	89
15. ตารางจำแนกบทบาทและสถานภาพทางเพศ.....	92
16. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่กับบทบาท สถานภาพและช่วงวัยของตัวละคร	95
17. ตารางแสดงภาพรวมของฉากที่พบในมิวสิกวิดีโอ.....	97
18. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่กับฉาก.....	101
19. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการแสดงออกทางความรักของตัวละครกับฉากในมิวสิกวิดีโอ.....	103

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1. แผนภาพจำแนกภาพรวมโครงเรื่องมิวสิกวิดีโอ.....	58
2. แผนภาพจำแนกภาพรวมช่วงวัยของตัวละครในมิวสิกวิดีโอ.....	87
3. แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระดับการแสดงออกทางความรักของตัวละคร ในมิวสิกวิดีโอเกี่ยวกับฉาก.....	105